

NORGES ELDSTE MAKROFOSSILER?

Tekst og tegninger: Magne Høyberget.

For å finne avsetninger fra undre kambrium må vi bevege oss til de nordlige deler av Mjøstraktene. Disse lagrekkene har lenge vært kjent, og da særlig på grunn av Kiær's kartlegging av den såkalte "Holmia-faunaen" fra den klassiske og nå fredete lokaliteten på Ringsaker.

Det finnes imidlertid enda eldre avsetninger enn de Kiær beskrev. Disse lagene inneholder, om enn små, fossile dyrerester. På vestsiden av Mjøsa, mellom nordenden av Randsfjorden og Vardal er det stedvis blottet lag tilhørende undre kambrium. Det er i

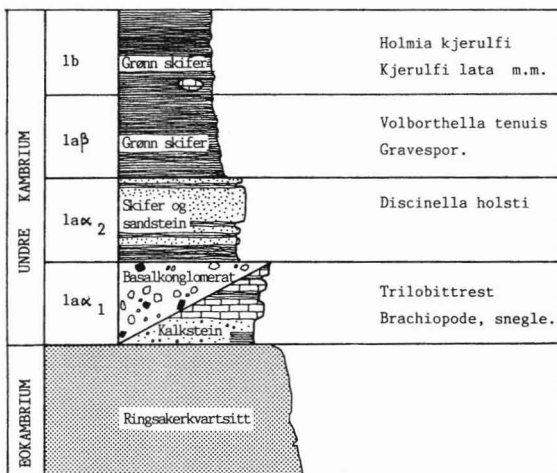
hovedsak snakk om to arter: *Discinella holsti* og *Volborthella tenuis*. Det har opp gjennom tidene vært endel diskusjoner om hva slags dyr dette egentlig var. Moberg beskrev *D. holsti* første gang i 1892 i Sverige. Funnet stammet fra en løsblokk av kambrisk sandstein. Liggende fossiler var tidligere

beskrevet som lokk fra sneglehus i Nord-Amerika. I den senere tid er det Mobergs beskrivelse som er den gjeldende. *D. holsti* er en inarticulat brachiopode, det vil si at den tilhører gruppen av brachiopoder som ikke hadde låstener. *V. tenuis* ligner svært på orthocerer (utdødd gruppe blekkspruter). Mange paleontologer støtter denne teorien om at det dreier seg om en tidlig blekksprut, men skallopbygningen kan peke i retning mot monoplacophorer (urbløtdyr). Teorier om at de tilhører en liten, utdødd bløtdyrklasse foreligger, og

til og med en teori om at de kan ha vært ormer med skall. Skallet hos *D. holsti* er bygd opp av et kitingholdig protein, mens skallet av *V. tenuis* består av sedimentkorn.

Det største skallet jeg har funnet av *D. holsti* måler 3,7 mm. i diameter, men de fleste er under 2 mm.

Skallengden hos *V. tenuis* ligger vanligvis på 3-5 mm. I de samme sedimentene opptrer stedvis noen rustne gravespor etter ormer. Sedimentene er avsatt på et basalkonglomerat, som igjen er avsatt på den

Idealprofil av den underkambriske lagrekkefølgen i Mjøsområdet nord.

eokambriske Ringsakerkvartsitten. På østsiden av Mjøsa ser det ut til at dette basalkonglomeratet er utviklet og avsatt som kalkstein. Her er det funnet rester etter en trilobitt, en brachiopode og en snegle. Nord for Gjøvik kom jeg over en kalkballe liggende i grønn skifer. Denne bollen inne-

holdt godt bevarte rester etter *Holmia kjerulfi*, samt et fragment av midthodet etter den store trilobitten *Kjerulfi lata*. Det er tydelig at Kiær's *Holmia*-lag er avsatt også på vestsiden av Mjøsa.

Anvendt litteratur:

NGU nr. 220 Steinar Skjeseth.

NGT nr.3 Johan Bråstad. 1915

NGT nr. 10 Trygve Strand 1929

NGT nr.7 Torolf Vogt 1924

Paleozoologi Evertehrater Gunnar Henningsmoen.

0 5 mm

DISCINELLA HOLSTI.
SKALLDELSETT FRA
UTSIDEN.

VOLBORTHELLA
TENUIS.

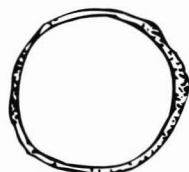
SKALLDEL SETT
FRA SIDEN

LENGDESNITT

SKALLDEL SETT
FRA INNSIDEN.

TVERRSNITT